

dergods, som hører til Hovedgaarde, — og dette giver, som sagt, ikke Anledning til nogen Tvivl — medens der i Modsatning hertil er sigtet til de Tilfælde, hvor Selveier eller Arvefæstegaarde ordentligviis drives af Eieren selv og kun ganske undtagelsesviis bortfæstes. Hvad angaaer Valgret og Valgbarhed efter Stænder-Anordningen af 15de Mai 1834, §§ 2 og 4, da er det ganske rigtigt, at her den samme Forskjel fremtræder, men de praktiske Vanskeligheder ere her aabenbart af mindre Betydning, og i alt Fald havde man den Udvei, i virkelige Tvivls-Tilfælde at indrømme Udøvelsen af de omhandlede stænderste Rettigheder. Hvad endelig Bestemmelserne i den i Lovudkastets § 8 citerede Forordning om Skjæbets- og Panteprotokollerne af 28de Marts 1845, §§ 3 og 15, angaaer, da Hayes deels her, som de citerede Paragrafer vise, nærmest kun Hensyn til Selveier og Arvefæstesteder i Modsatning til Bøndergods under Hovedgaarde og Beneficiargods, og deels kan man i alt Fald ganske simpelt komme ud over de muligen opstaaende Vanskeligheder ved for Sikkerheds Skyld at gjøre Tilførsel paa de flere forskjellige Steder i Registrerne. Alt dette har dog kunnet gaae; men efter det foreliggende Lovforslag vilde Sagen her praktisk stille sig ganske anderledes efter Bestaffenheden af den høist vigtige og indgribende Foranstaltning, hvorom her er Spørgsmaal, og ved hvilken der skulde indrømmes Fæstegaardmændene en for dem, endog som en Belfærds-sag, gjældende Rettighed. Det forekommer mig dog ikke at være formeget sagt, at det i legislativ Henseende vilde være uheldigt at bygge en saadan Foranstaltning paa en Afvikelse, om hvilken man maa indrømme, at den i sin Grændselinie er yderst vag og tvivlsom. Man har iøvrigt ogsaa henviist til et Expedient, som kunde synes at bryde alle Vanskeligheder, nemlig, at man, naar Spørgsmaalet kom for Domstolene, maatte holde sig til den Regel, at Rettigheden til at fordrø Afløsning ialfald kun kunde erkendes, hvor de factiske Betingelser for samme imod Bedkommendes Benægtelse bleve beviste, og at Bevisbyrden maatte paahvile Den, som vilde gjøre Rettigheden gjældende. Men, foruden hvad ellers herved kunde være at erindre, skulde jeg dog

menne, at det i det Mindste vilde være haardt og vistnok lidet heldigt at ville stille det saaledes hen, at Afgjørelsen af, hvorvidt Evangsafløsnings-Loven overhovedet kunde komme en og anden Fæster tilgode, skulde, paa Grund af Naturen af den i Loven opstillede Begrændsning, kunne beroe paa tvivlsomme Spørgsmaal og ofte høist vanskelige Beviser. Jeg vilde, idetmindste for mit Bedkommende, allerede fra denne Side betragtet, ønske, at man kunde undgaae i Loven at opstille et saadant Skjelnesmærke.

Men, hvad der er mig vigtigere, det er, at, efter min Overbeviisning, er den hele Forskjel imellem, hvad man kalder egentligt Fæstegods paa den ene Side og de under Placaten af 1806 hørende Selveier og Arvefæstegaarde paa den anden Side, ikke i sin Uværdelse paa denne Sag tilstrækkeligt begrundet; dette er for mig et Hovedmoment, for hvilket jeg i nogle Dieblit tør udbede mig Thingets Opmærksomhed. Jeg maa først tillade mig at bringe det ærede Thing i Grindring Noget, der dog neppe kan være udblettet af de Herrers Hukommelse. Da vi paa den første ordinaire Rigsdag forhandlede Loven om Hartfornets Egnlifering, var et af de meest omtvistede Punkter, hvorledes Erstatningsbeløbet for den saakaldte Skattefrihed eller rettere Skatteletelse skulde beregnes med Hensyn til komplette Sædegaarde. Meningerne herom vare meget deelte; det lod til, at man under Forhandlingerne med stor Interesse, jeg kunde næsten sige med en vis Iver, kastede sig over denne Gjenstand. Resultatet blev, hvad der er bestemt i Egnliferingsloven af 20de Juni 1850 § 4, at enhver Eier af privilegeret Hartforn, hvis Skatteletelse var betinget af, at der til Hovedgaarden vedblev at høre 200 Tdr. Hartforn Bøndergods, erholdt af Statskassen et Bederlag, liig det femtendobbelte Beløb af, hvad han for eet Aar kom til at betale i forholdet Landstat og Gammelstat af Hovedgaardstaxten, men at derimod Eierne af alt andet privilegeret Hartforn fik et Bederlag, liig det tyvedobbelte Beløb af bemeldte Skatteforhøielse for eet Aar. Hvorpaa var denne Forskjel grundet? Den var, som bekendt, motiveret ved, at Eierne af de com-